

26 ARA 2007

MADDE YATIRILAN KİTAP
SONRA GELEN DOKÜMAN

TANMAN, M.Baha. Le tekke de Gümüşhanevî à Istanbul: histoire et caractéristiques architecturales d'un tekke nakşibendî-hâlidî. *Journal of the History of Sufism. Journal d'Histoire du Soufisme*, 5/2007 (2008) pp.87-106. [Tekke set up in the 19th c. inside an older mosque (18th c.). Demolished in 1956-57. With abstract in English.]

Gümüşhanevî
Tekkesi

Muhammed Zâhid el-Kevserî'nin Yetişmesinde Gümüşhânevî Dergâhı'nın Katkısı

KİŞİLİĞİ VE KAREKTERİ

Muhammed Zahid el-Kevserî, on-dokuzuncu asrın son çeyreğinde dünyaya gelmiş ve 20. asrın ortalarında vefat etmiştir. (1926-1371/1879-1952) Bir dünya imparatorluğunun yıkılmasına ramak kala, sahip olduğu ilmî, fikrî, siyasî ve kültürel birikimini hazmetmiş ve bu imparatorluğun eğitiminden sorumlu Şiyhu'l-İslam Vekillîği'ne (Ders vekili) kadar yükselmiştir.

Aldığı eğitim ve terbiye, tahsil ettiği eserler ve hayatı boyunca ortaya koyduğu ilmî mesai onun ilmî kariyerinin ne kadar yüksek olduğuna en açık delildir. Şüphesiz böyle bir kariyerin teşekülünde farklı etkenler amil olmuştur. Herşeyden evvel aile ortamı ilmî bir ortamdır. Daha, ailesi Kafkasya'da iken bile babasının çok sayıda talebesi vardı. Hatta, Osmanlı topraklarına bu talebeleri ile birlikte hicret etmiştir. İskan ettikleri Düzc'e babasının banisi olduğu köyde caminin yanına medrese yine babası tarafından inşa edilmiştir. Bu medresedeki hava elbette Kevserî'nin şahsiyetinin oluşumunda etkili olmuştur.

Çocukluğunda memleketinin ileri gelen simalarından okumuş, onların rahle-i tedrislerinden geçmiştir. Takriben onbeş yaşında İstanbul'a gitmiş ve Kadıasker Hasan Efendi Daru'l Hadisi'ne intisap etmiştir. Fatih medresesinde zamanın önde gelen hocalarında okumuştur. Ve nihayet buradan mezun olup, bir komisyon tarafından yapılan imtihan neticesinde Şer'i, edebi ve aklı ilimlerin tamamında ders okutmaya ehil olduğuna dair icazete hak kazanmıştır. İstanbul müderrisliği ru-

ûsuna layık görülmüştür.

Kevserî'nin hayatı incelendiğinde onun her bakımdan müstesna bir şahsiyet olduğu hemen görülür. O, ilim, irfan ve edeb timsali bir şahsiyettir. Kendisini yakinen tanıyan herkes bunu itiraf etmiştir. Muhammed Ebu Zehre bunlardan bir tanesidir. Şöyle der:

".... Son yıllarda vefat edip de yeri doldurulamayacak bir şahsiyet varsa, o da, Muhammed Zâhid El-Kevserî'dir. Zira o, ilmî rızık vasıtasıyla ya da herhangi bir gayeye ulaşılmasında vasıta yapmayan selefi salihinin son temsilcilerindendir...."⁽¹⁾

Bu kabil tanıklıklar çoktur. Zahid Efendi büyük bir ilim adamı olmanın yanında, çok yüksek karktere sahip bir edep adamıdır. Talebelerinden Ahmet Hayri şunları söylüyor:

"Elinin darlığına rağmen, gördüğüm en iffetli şahıstı Zahit Efendi. Hali vakti yerinde olanların dünyaya tahta kaçamadıkları, hele fakr-u zaruret içerisinde olanlar için bu işin imkansız gibi görüldüğü şu zamanda, Allah adeta bu imkansızlığı parçalayıp atmak istercesine bize, eli darda ve fakat (iffet timsali birini) göstermiştir ki, işte o Zâhid Efendi'dir"⁽²⁾

Ahmed Hayri'nin Zâhid Efendi ile nasıl karşılaştığını anlattığı şu satırlar bize onun eşsiz karakteri hakkında daha da aydınlatıcı bilgi ver-

mektedir:

"Onunla, merhum el-Hancı'nın kitap dükkanında karşılaştım. Zahid Efendi, Hancı'ya onun kendisinden talep ettiği ücretten çok daha fazlasını vermek istiyor ve kabul etmesi için de ısrar ediyordu. Bu arada da; 'Bu kitap sizin söylediğiniz fiyattan çok daha fazla eder. Oysa

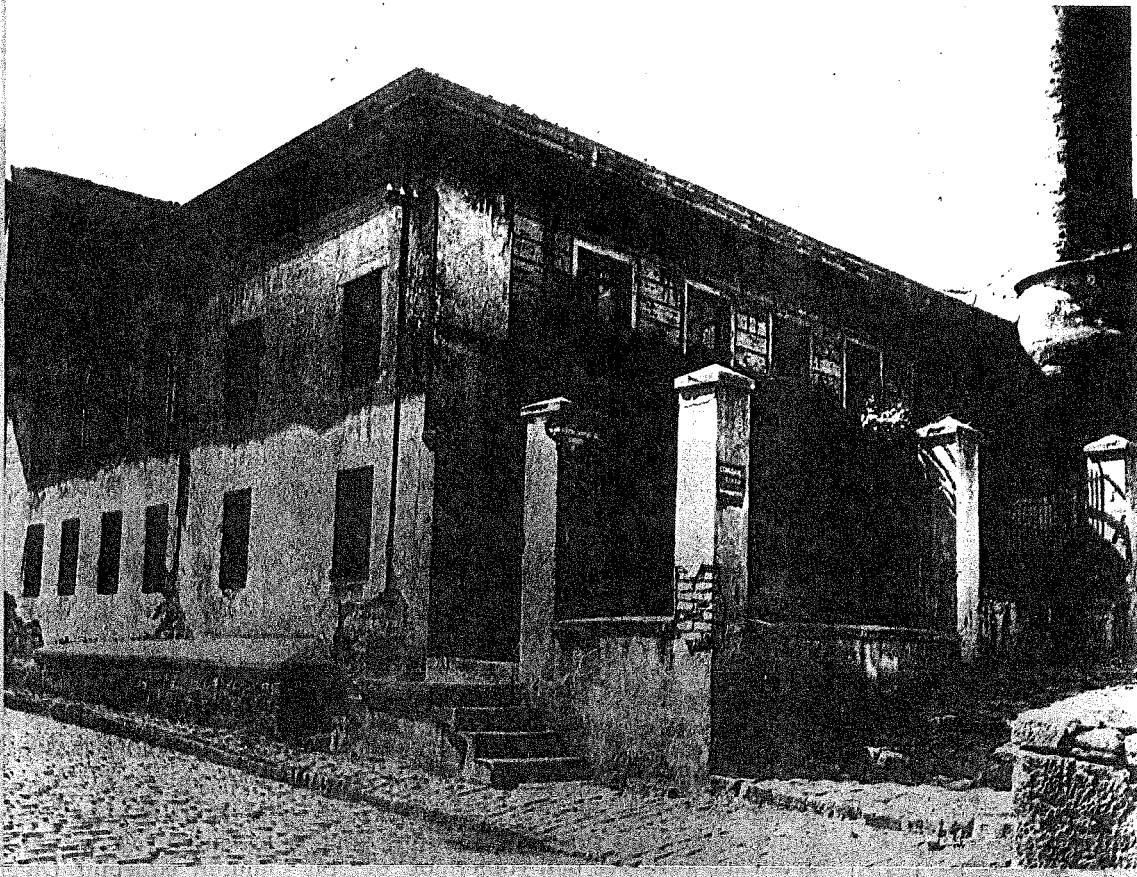
Muhammed Zahid el-Kevserî, ondokuzuncu asrın son çeyreğinde dünyaya gelmiş ve 20. asrın ortalarında vefat etmiştir. (1926-1371/1879-1952) Bir dünya imparatorluğunun yıkılmasına ramak kala, sahip olduğu ilmî, fikrî, siyasî ve kültürel birikimini hazmetmiş ve bu imparatorluğun eğitiminden sorumlu Şiyhu'l-İslam Vekillîği'ne (Ders vekili) kadar yükselmiştir.

* Dr.

Ankara Üni.
İlahiyat Fak.
Hadis Blm.

1. Ebu Zehre,
el-İmam el-Kevserî,
İnkaku'l-Hak'ın Mu-
kaddimesi, s. 3.

2. el-İmam el-
Kevserî, s. 26-27.

Resim 1: Cami-tevhidhanenin kuzey ve doğu cepheleri (Encümen Arşivi, 10. IV. 1936)

Gümüşhânevî Tekkesi'nin Tarihî ve Mimârî Özellikleri

◆ Prof. Dr. Mim. M. Baha TANMAN

Gümüşhânevî Tekkesi'nin ortadan kalkması, mimârî tarihimiz ve İstanbul'un tarihî topografyası açısından, özellikle de kültür tarihimizde işgal ettiği önemli mevkii bakımından büyük bir kayıp olmuştur.

G

ümüşhânevî Tekkesi, Osmanlı döneminde, tasavvufî hayatın zenginliği ile İslâm dünyasının diğer kültür metropollerini gölgede bırakan İstanbul'da, geçen yüzyılın ortalarından, tekkelerin kapatıldığı tarihe kadar Nakşibendiyye tarikatının Halidiyye koluna bağlı olarak faaliyetini sürdüren önemli tarikat kuruluşlarındandır.

Kaynaklarda ve belgelerde "Ahmed Ziyaeddin Efendi Tekkesi", "Fatma Sultan Dergâhı", "Gümüşhaneli Tekkesi", "Halidî Dergâhı" gibi adlarla da anılan ve günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunan bu kuruluş Eminönü ilçesinde, Alem-dar Mahallesi'nde,¹ İstanbul Valiliği'nin (sabık Sadâret/Bâbüâli Binası) karşısında,

- 15) Kosviner, Cannabis Use Amongst British University Students (British Journal of Addiction 69, 35, 974); Kosviner, Prevalence, Characteristics and Correlation of Cannabis Use in the UK Student Population. Third International Cannabis Conference, London, 1974 (zikreden Mott).
- 16) Erdman - Missioni, Resozialisierungsprobleme bei Jungen (16 - 24 Jahrgen) männlichen, straffällig gewordenen Drogenabhängigen (Berliner Arztkammer, 8, 188 - 192) (zikreden Remschmidt).
- 17) Sulhi Dönmezer, Kriminoloji s. 155.
- 18) Aynı eser, s. 202.
- 19) Bk. Kriminoloji, s. 374.
- 20) Sulhi Dönmezer, Kriminoloji, s. 437 ve son.
- 21) Donald Taft, Criminology, s. 301.
- 22) Bk. Bulletin on Narcotics, vol. XX, no. 3, July-September, 1968. Naghama'nın etüdü (zikreden Penal Aspects, 82).
- 23) Reşat Saka, Uyuşturucu maddeler (afyon - morfin - eroin - esrar - kokain). Hakkında milli ve milletlerarası hukuki ve sosyal durum, İstanbul, 1948.
- 24) Bir gazetede yalnız İstanbul'da LSD kullananlar sayısının binleri aşığı hususunda haberler çıkmıştı. Sözügeçen haberleri veren yazar, sayıları Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Şubesinden aldığı da iddia ediyordu. Bunun üzerine Narkotik Şube Müdürlüğüne yazarak verilen haberin doğruluk derecesini sorduk. Aldığımız cevapta, malumatın yazara Şube tarafından verilmediği, ancak kendisinin de eskiden LSD kullandığını bildiren gazetecinin verdiği bilgiler ve sağladığı işbirliği sonucu memleketimizdeki gençlere LSD hapları satan bir yabancı gencin 265 hap ile yakalandığı bildirilmekte idi. Türkiye'de halen dikkatle izlenmesi gereken yeni bir gelişmenin kendini gösterdiği hususunda ciddi şüpheler vardır.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi Mecmuası, C. 43 / 1-4
Prof. Dr. S. F. Ülgener'e Armağan
İstanbul, 1987

3.475-511.

070379

GÜMÜŞHANELİ TEKKESİ

10 KASIM 1993

İstanbul'un Kaybolan Eserlerinden :
FATMA SULTAN CAMİİ ve GÜMÜŞHANELİ DERGAHI

Prof. Dr. Semavi EYİCE

Prof. Dr. Sabri Ülgener'in dedesi
İsmail Necati Efendi'nin şeyhi ol-
duğu dergâh hakkında notlar (1)

Almanya'da Münih'de bulunduğu sırada 1958 yılında tanıştığım, rahmetli dostum Prof. Dr. Sabri Ülgener ile, aramızdan ayrıldıği 1983'e kadar tam yirmibeş yıl samimi bir yakınlığımız oldu. Sık sık akşamları beraber oluyor ve bilhassa tarih ve san'at tarihi konularında uzun sohbetler yapıyorduk. Kendisinin ayrıca eski eserlere olan büyük sevgi ve merakı, bu konuşmalarımızı renklendiriyordu. Yine bir sohbetimiz sırasında Sabri Bey, dedesi Hacı İsmail Necati Efendi'den bahsederek onun, İstanbul'da eski Bâbiâli karşısında bulunan Gümüşhaneli Dergâhı'nın şeyhlerinden olduğunu söylemişti. Bu dergâh veya tekke, bitişiğinde olan Fatma Sultan Camii'nin müştâmilâtım teşkil ediyordu. Sabri Bey, bu tarihî eserin, 1959 - 1960 yıllarındaki «İmar» adı verilen yıkım kasırgasının bir çok hallerdeki gibi gereksiz kurbanlarından olmasından büyük üzüntü duyuyordu. Bu tekke ile camiye gösteren hiç değilse resim bulmanın mümkün olup olmadığını benden sorduğunda, o sıralarda elimde olan iki poz fotoğraftan ona birer kopya vermiştim. Yıllardan beri yayınlamakta olduğum İstanbul'un kaybolan eski eserlerine dair makale dizisinde Fatma Sultan Camii'ni de ele almağa düşünmüştüm (2). İstan-